

رویکرد خردمداری انسان‌گرایانه

خواندن بسیار و آموزش موضوع‌های گوناگونی که فراتر از دایره‌ی درس‌های دانشگاه بودند، اشتاینر را درباره‌ی مفهوم خود دانش به اندیشه فرو می‌برد. او به خوبی آگاه بود که تجربه‌ی انسان از «خود»ش، تجربه‌ای از دنیای روحانی است. رادلف در فعالیت‌های اجتماعی گوناگون، از هنر و علم گرفته تا سیاست، دستی داشت و درباره‌ی فلسفه بسیار مطالعه می‌کرد. کتاب «فلسفه‌ی آزادی» او در سال ۱۸۹۴ منتشر شد و دستاورد کوشش‌های اشتاینر را در برابر چشم جهانیان قرار داد. فلسفه‌ی آزادی پاسخی بود که اشتاینر برای شکافتن رازهایی که تا آن زمان زندگی‌اش را در خود گرفته بودند، ارائه کرد.

والدورف وارد شوید، نخستین چیزی که توجه شما را جلب می‌کند، اهمیتی است که به ساختمانِ مدرسه داده شده است. دیوارها معمولاً با رنگ‌های شاد و زنده پوشیده می‌شوند و کارهای هنری کودکان همه‌جا به دیوارها آویخته‌اند و به آن‌ها جلوه می‌بخشند. همه‌جا می‌توانید نشانه‌هایی از فعالیت‌های دانش‌آموزان را ببینید.

روی هر میز یک کتاب درسی ویژه قرار دارد. نکته‌ی جالب توجه دیگر، اشتیاق و تعهد بسیار آموزگاران است که در چهره و فعالیت‌های آن‌ها دیده می‌شود. این آموزگاران به تک تک دانش‌آموزان خود به چشم شخصیت‌هایی یکتا نگاه می‌کنند.

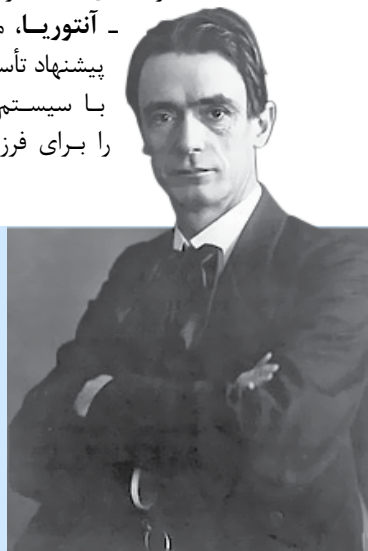
برای دانش‌آموزان مدرسه‌ی والدورف، موسیقی، بازی، تئاتر، نویسندگی، ادبیات، افسانه‌ها و اسطوره‌ها، چیزهایی هستند که به‌طور عمیق تجربه می‌شوند و از راه این تجربه‌ها شوق همیشگی آموختن در وجودشان پرورش می‌یابد. رشد احساسی، فکری و ذهنی، و بدنی و روانی از آن‌ها انسان‌هایی می‌سازد که خود را باور دارند و راه خود را در زندگی می‌شناسند.

کارخانه به وی داد. بدین ترتیب، در سال ۱۹۱۹ اولین مدرسه‌ی والدورف در اشتوتگارد آلمان تأسیس شد. او تا زمان مرگش مسئولیت آموزش و راهنمایی معلمان این مدرسه را برعهده داشت. رادلف اشتاینر خالق روش «آموزش خلاق والدورف» است. او این روش را در سال ۱۹۱۹ به جهان معرفی کرد؛ روشی که پشتوانه‌ای استوار از یک فلسفه دارد؛ فلسفه‌ای که انسان را آزاد، اخلاق‌گرا و زیبایی‌پسند معرفی می‌کند.

روش والدورف به نیازهای کودک در حال رشد توجه می‌کند. آموزگاران والدورف می‌کوشند آموزش را به هنر تبدیل کنند؛ هنری که همه‌ی وجود کودک را مخاطب قرار می‌دهد؛ دست‌ها، قلب و مغز را. اگر به مدرسه‌ای از نوع

در بین سال‌های ۱۹۱۴ تا ۱۹۱۸ که آتش جنگ جهانی نخست شعله کشید و زندگی را بلعید، اشتاینر نشان داد که چگونه می‌توان با نگاهی به وجود و طبیعت انسان، به قلمروی اجتماعی انسان زندگی تازه‌ای بخشید. او منتقد جدی روش‌های آموزش کودکان بود. انتقاد او از سیستم آموزشی دولتی و سخنرانی‌هایش در رابطه با تعلیم و تربیت بسیار مورد توجه و استقبال مخاطبان قرار می‌گرفت.

در یکی از همین سخنرانی‌ها در کارخانه‌ی سیگارسازی والدورف - **آنتوریا**، مدیر کارخانه، پیشنهاد تأسیس مدرسه‌ای با سیستم آموزشی آزاد را برای فرزندان کارگران

رادلف اشتاینر Rudolf Steiner: ۱۸۶۱ - ۱۹۳۵

رادلف اشتاینر روش آموزش خلاق والدورف را پایه‌گذاری کرده است. روش او بر پایه‌ی فلسفه‌ی آزادی شکل گرفته است و می‌کوشد انسان‌هایی آزاد و خلاق پرورش دهد. اشتاینر در سال ۱۸۶۱ در منطقه‌ای روستایی در اتریش به دنیا آمد. او در هشت‌سالگی به خوبی احساس می‌کرد چیزها مفهومی فراتر از آنچه نشان می‌دهند دارند. بنابراین، در درونش به دنیایی روحانی باور داشت و در ذهن خود در پی توضیحاتی برای این باور خود می‌گشت.

مهدکودک و پیش دبستانی در مدرسه‌ی والدورف

نخستین کاری که هر آموزگار کودکان خردسال در مدرسه‌های والدورف انجام می‌دهد، ساختن محیطی گرم و صمیمی مانند خانه برای کودکان است. محیط مهدکودک و پیش دبستانی والدورف امن و حمایت‌کننده است و در آن همه چیز در روندی تکراری و منظم پیش می‌رود. در چنین محیطی، آموزگار والدورف با دو شیوه‌ی اصلی به نیازهای رشد کودکان پاسخ می‌دهد:

یکم اینکه فعالیت‌های روزانه‌ی خانگی، عملی و هنرمندانه‌ای را برای کودکان ترتیب می‌دهد؛ فعالیت‌هایی که کودکان به سادگی می‌توانند آن‌ها را تقلید کنند؛ کارهایی مانند پختن، نقاشی کردن، باغبانی کردن و ساختن کاردستی. این فعالیت‌ها، بسته به تغییر چهره‌ی طبیعت و جشن‌ها و مناسبت‌های هر فصل از سال، تغییر می‌کنند.

شیوه‌ی دیگر این است که آموزگار می‌کوشد توانایی تخیل کودکان را بر اساس سن آن‌ها پرورش دهد. او این کار را با گفتن قصه و ترتیب دادن بازی آزاد انجام می‌دهد. آموزگار قصه‌ها را با دقت بسیار برمی‌گزیند. بازی‌های آزاد یا تخیلی هم به این ترتیب اجرا می‌شوند که کودکان سناریوهایی را که خودشان می‌سازند بازی می‌کنند. این بازی‌ها به کودکان کمک می‌کنند زندگی را از نموده‌های گوناگون و به شکل عمیق‌تر تجربه کنند.

اسباب‌بازی‌های کودکان هم از مواد طبیعی ساخته می‌شوند. میوه‌های درخت کاج، چوب، پنبه، ابریشم، صدف، سنگ و دیگر ابزار طبیعی در بازی‌ها به کار می‌روند. این مواد طبیعی را کودکان خود گردآورده‌اند؛ هم با آن‌ها بازی می‌کنند و هم برای زیبا کردن اتاق از آن‌ها استفاده می‌کنند. تکرار و ترتیب،

چنین انسان‌هایی آماده‌ی خدمت به جامعه هستند.

وقتی کودکان بین آنچه می‌آموزند و آنچه تجربه می‌کنند ارتباط برقرار می‌کنند، سرزنده و مشتاق می‌شوند. به این ترتیب، آنچه می‌آموزند برایشان درونی می‌شود. مدرسه‌های والدورف به گونه‌ای طراحی شده‌اند که این شیوه‌ی آموختن را پیش ببرند.

برای آموزگاران روش والدورف چنین پرسش‌هایی مطرح است:

- چگونه به یک کودک کمک کنیم توانایی‌های تحصیلی خود را به عالی‌ترین شکل بروز دهد؟
- چگونه اشتیاق به کار و آموختن همراه با خودآگاهی سالم، علاقه و توجه به دیگر انسان‌ها و احترام به جهان را در وجود کودک بیدار کنیم؟

- چگونه می‌توانیم به دانش‌آموزان کمک کنیم معنای زندگی را بیابند؟

آموزگاران در مدرسه‌های والدورف خود را متعهد می‌دانند در وجود هر کودک شوقی درونی برای یادگیری بیدار کنند. آن‌ها این هدف را از راه‌های گوناگونی دنبال می‌کنند. با بیداری این شوق درونی برای دانستن، دیگر آزمون‌های رقابتی، نمره و جایزه برای تشویق رفتار مناسب، نیاز نخواهد بود.

برنامه‌ی درسی در روش والدورف گسترده و همه‌جانبه است و به گونه‌ای تنظیم شده که به نیازهای کودکان در سه دوره‌ی رشد پاسخ دهد: از تولد تا ۶ یا ۷ سالگی؛ از ۷ تا ۱۴ سالگی؛ از ۱۴ تا ۱۸ سالگی.

رادلف اشتاینر به آموزگاران گوشزد می‌کند بهترین راه برای حمایت از کودکان در مدرسه این است که بکوشید هر یک از دوران رشد خود را به تمامی و به خوبی سپری کنند و محتوای مناسب سن آن‌ها را در هر دوره به ایشان ارائه کنید.

یکپارچگی حس‌ها، هماهنگی بین چشم‌ها و دست‌ها، تجربه‌ی زیبایی‌های زبان و دیگر مهارت‌های لازم برای شکل گرفتن پایه‌های رشد تحصیلی، در مهدکودک پرورش داده می‌شوند. در این فضای به راستی طبیعی، دوست‌داشتنی و خلاق، کودکان با فعالیت‌ها و ساختاری روبه‌رو هستند که به آن‌ها کمک می‌کند برای ورود به مدرسه آماده شوند.

دبستان در مدرسه‌ی والدورف (پایه‌های یکم تا هشتم)

هنگامی که کودک برای ورود به نخستین پایه‌ی دبستان آماده است، به توانایی او بر درک مفاهیم انتزاعی‌تر

دستور زبان، نجاری و بافندگی، ورزش‌ها و زبان‌های خارجی، همه در برنامه‌ی درسی والدورف قرار دارند. این مفاهیم با روش‌های بسیار گوناگونی به کودکان آموزش داده می‌شوند. فعالیت‌های فرهنگی به کودکان کمک می‌کنند با نیرومند کردن توانایی درک و دریافت، به آهستگی مهارت‌های تحصیلی را در خود پرورش دهند. در برخورد با علوم طبیعی، احساس شکوه و شگفتی از هنگام خردسالی در وجود کودک زاده می‌شود. هنگام آشنایی با بدن انسان، کودکان ارتباط مهم بین استخوان‌ها و گلبول‌های قرمز را که در استخوان‌ها تولید می‌شوند، کشف می‌کنند و احساس شکوه و شگفتی وجودشان را فرامی‌گیرد. یا هنگامی که درباره‌ی شیوه‌های تولید دانه در گیاهان می‌آموزند، رشته‌ی دنباله‌دار تکامل را درک می‌کنند و به شگفتی درمی‌آیند. این حس شگفتی و شکوه به نوعی احساس احترام می‌انجامد. احساس احترامی نسبت به طبیعت و محیط زیست که پایه‌ی استواری برای حفاظت از آن را در وجود کودک می‌سازد. این احساس باید زمینه‌ساز بروز استعداد‌های کودکان در فراگیری علوم در دوره‌های آینده‌ی تحصیلی آن‌ها هم بشود.

برای رسیدن به این هدف، همه‌ی وجود هر مدرسه‌ی والدورف، از چیدمان کلاس‌ها تا شیوه‌ی خوانده شدن یک شعر، و از خودکاری که دانش‌آموز برای نوشتن استفاده می‌کند تا تمرین‌هایی که در ورزش ژیمناستیک انجام می‌شوند، بر اساس دو ملاک تنظیم می‌شوند: فعالیت‌ها و درس‌ها باید «کاربردی و زیبا» باشند. دو ملاک کاربردی و زیبا بودن، نیروی مرجع امنی را برای کودک می‌سازند که تأثیر شگفت‌انگیزی بر نیروها و احساس درونی و بیرونی او برجا می‌گذارد.

کودکان برای برخورداری از یک مرجع در کلاس پاسخ می‌دهند: آموزگار کلاس، مسئول کودکان خواهد بود؛ از زمانی که دندان‌های شیری‌شان می‌افتد تا هنگامی که به دوران بلوغ می‌رسند. با اینکه آموزگار کلاس، تنها معلم کودکان در دبستان نخواهد بود، اما در تمام هشت سال دوران دبستان، آن‌ها را همراهی خواهد کرد. آموزگار کلاس در واقع راهنمای کودکان در سال‌های دبستان است که موضوع‌های آموزشی بسیاری را هم به آن‌ها می‌آموزد.

در این دوران، یعنی از کلاس یکم تا کلاس هشتم، دانش‌آموزان مهارت‌های پایه‌ای خواندن، نوشتن و ریاضیات را می‌آموزند. آن‌ها در انواع فعالیت‌های فرهنگی شرکت می‌کنند تا توانایی تخیلشان پرورش یابد؛ از نقاشی، طراحی، شعرخوانی و تئاتر گرفته تا آواز خواندن، ساز زدن و مانند آن‌ها. در تمام این دوران و هنگام انجام فعالیت‌های فرهنگی و عملی، وظیفه‌ی اصلی آموزگار این است که با نیروی تخیل یک هنرمند با دانش‌آموزانش کار کند.

در مدرسه‌ی والدورف قرار بر این نیست که کودکان تنها کارهای هنری و مهارت‌های دستی را بیاموزند، بلکه آموزگار باید موضوع‌های به ظاهر «غیرهنری» را هم با به‌کارگیری تخیل و از راه‌های هنرمندانه به دانش‌آموزانش بیاموزد. بله، درست است. ریاضیات و

توجه می‌شود؛ مفاهیم و کارهایی مانند نوشتن، خواندن و حساب کردن. اما، برای کودک، تنها به دست آوردن دانش اهمیت ندارد. شیوه‌ای که این دانش به کودک ارائه می‌شود، بر اساس خلاقیت آموزگار، بسیار مهم است. آموزگاران در این‌جا نقش سازندگان دانش را برعهده می‌گیرند. آن‌ها باید موضوعی آموزشی را با خلاقیت خود پیروارند و ارائه کنند. این کار برای پاسخ به نیاز درونی کودک به یک مرجع مناسب انجام می‌شود تا بتواند بستر مناسبی برای او فراهم کند تا با دنیا ارتباط برقرار کند.

مدرسه‌ی والدورف با ارائه‌ی نقش جالب توجه «آموزگار کلاس» به نیاز